books2ebooks.eu

Julius Mägiste

Kagu-Eesti murde eitavast K-aineseta imperatiivist

avec un résumé: L'impératif négatif sans élément K dans le dialecte de L'Estonie du Sud-Est

Tartu
1940

Eesti Rahvusraamatukogu: S 6.381

EOD e-raamat
eBooks on Demand

Digiteerinud
Eesti Rahvusraamatukogu

EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Trükise digitaalkoopia ehk e-raamatu tellimine (eBooks on Demand (EOD)) –miljonid raamatud vaid hiireklõpsu kaugusel rohkem kui kümnes Euroopa riigis!

Täname Teid, et valisite EOD!

Euroopa raamatukogudes säilitatakse miljoneid 15.–20. sajandi raamatuid. Kõik need raamatud on nüüd kättesaadavad e-raamatuna — vaid hiireklõpsu kaugusel 24 tundi ööpäevas, 7 päeva nädalas. Tehke otsing mõne EOD võrgustikuga liitunud raamatukogu elektronkataloogis ja tellige raamatust digitaalkoopia ehk e-raamat kogu maailmast. Soovitud raamat digiteeritakse ja tehakse Teile kättesaadavaks digitaalkoopiana ehk e-raamatuna.

Miks e-raamat?

- Saate kasutada standardtarkvara digitaalkoopia lugemiseks arvutiekraanil, suurendada pilti või navigeerida läbi terve raamatu.
- Saate välja trükkida üksikuid lehekülgi või kogu raamatu.
- Saate kasutada üksikterminite täistekstotsingut nii ühe faili kui failikomplekti (isikliku e-raamatukogu) piires.
- Saate kopeerida pilte ja tekstiosi teistesse rakendustesse, näiteks tekstitöötlusprogrammidesse.

Tingimused

EOD teenust kasutades nõustute Te tingimustega, mille on kehtestanud raamatut omav raamatukogu. EOD võimaldab juurdepääsu digiteeritud dokumentidele rangelt isiklikel, mittekommertseesmärkidel. Kui soovite digitaalkoopiat muuks otstarbeks, palun võtke ühendust raamatukoguga.

- Tingimused inglise keeles: http://books2ebooks.eu/odm/html/nle/en/agb.html
- Tingimused saksa keeles: http://books2ebooks.eu/odm/html/nle/et/agb.html

Rohkem e-raamatuid

Seda teenust pakub juba tosin raamatukogu enam kui kümnes Euroopa riigis.
Lisainfo aadressil: http://books2ebooks.eu

Sundeksemplar

AKADEEMILISE EMAKEELE SELTSI TOIMETISED XLVII
PUBLICATIONS DE LA SOCIÉTÉ UNIVERSITAIRE POUR
LA LANGUE MATERNELLE XLVII

J. MÄGISTE

KAGU-EESTI MURDE EITAVAST *K*-AINESETA IMPERATIIVIST

TARTU 1940

381

2/3

AKADEEMILISE EMAKEELE SELTSI TOIMETISED XLVII
PUBLICATIONS DE LA SOCIÉTÉ UNIVERSITAIRE POUR LA LANGUE MATERNELLE XLVII

J. MÄGISTE

KAGU-EESTI MURDE EITAVAST *K*-AINESETA IMPERATIIVIST

AVEC UN RÉSUMÉ:
L' IMPÉRATIF NÉGATIF SANS ÉLÉMENT *K* DANS LE DIALECTE DE L'ESTONIE DU SUD-EST

SE-9507
ENSV Riiklik Avalik Raamatukogu
Riigiraamatukogu. № S 6381 (17.7.41.)

TARTU 1940

Peatoimetaja H. KRUUS. Vastutav toimetaja ja korrektor V. NIILUS. Tehniline toimetaja J. OTS. Ladumisele antud 10. XI 40. Trükiluba antud 13. I 1941. Paberi formaat 96×64. Autori poognaid 1,1, trükipoognaid 1,5. Tiraaž 170. MB 1219. Trükitud „Tartu Kommunisti" trükik. Tartus, Ülikooli 21-23. Tellimise nr. 1763. Hind 1 kr.

Ю. Мягисте, О негативном императиве без элемента *k* в юго-восточном наречии эстонского языка. Издание: Общество для изучения эстонского языка. Тарту. На эстонском языке.

Kagu-eesti murde eitavast *k*-aineseta imperatiivist.

Kagu-eesti murdealal, leivude keeles ja lutsilasil esineva huvitava imperatiivitunnuseta eitava imperatiivi näikse olevat avastanud O j a n s u u oma murdeuurimisteekonnil eL alale umb. 30 a. tagasi. Tema, kõneldes EKirj. 1910 404 eesti kirjakeeles oodatavaist γ-spirandi kaoga oletatavaist imperatiividest nagu **saato* ~ **saatu* (< ** sättaγo-* pro *saatku*), tähendab: „Ja huvitav lugu: seesuguseid vormisid tuleb ka vanas rahvaluules ette. Harglast ja Karulast olen ise kirjutanud (ärgu) *aiu* ja *võttu* vormid = (ärgu) ajagu, võttagu (sic!)“. K e t t u n e n oma VKÄH 39, alamärk. 1. toetub samuti O j a n s u u andmeile, kui ta meid huvitava imperatiivi kohta lausub: „Kansanrunoudessa ja eteläviron kielisaarekkeilla voi kuitenkin — tri O j a n s u u n tiedonannon mukaan — esiintyä sellaisia odotuksenmukaisia imperatiivimuotoja kuin *aлa vęttu* (< **vęttaγok*) 'elä ota'“. Sama teose 2. trükis, EKÄH 77 K. annab juba mõnevõrra üksikasjalisemaid teateid selle imperatiivi kohta: „Etelämurteiden piirissä voidaan paikoin tavata imperatiivissakin odotettavaa k a t o - edustusta, esim. (Hargla:) *ala võttu* (< **otta*$_k$*ok*) 'älä ota', *alà kakku*[1] 'älä revi, katko', *alà pessü* 'älä pieksä', (Rõuge:) *är sõkku* 'älä sotke'. Analogiamuodostukset ovat

[1] *k-*, *kk*-lisist ja *-tk*-lisist (> *-kk-* eL-s) verbitüvedest moodustatud eitavate imperatiivide puhul nagu *kakku, sękku*, edasi näiteis esinevate *pakku, męšku* jt. kohta tuleb meeles pidada, et neis meil pole tegu kindlate γ-kaoliste resp. γ-tunnuseta imperatiivivormidega. Neis võib väga hästi küsimusse tulla sisekaoline γ-tunnusega imperatiiv, näit. *kakku* < **kakk-ko-* < **katkoγo-*, *męšku* < **męsk-ko-* < **moskęγo-* jne.

sentään sielläkin yleisimmät". Kettuse sellele viimsele sõnavõtule nõjudes tähendab eL imperatiivi kohta ka N. Ikola oma uurimuses „Eteläviron verbien persoonapäätteistä" (Suomi V j. 13. osa) 58: „Odotuksenmukaisia olisivat siis γ:n katoon perustuvat muodot. Sellaisia ei kuitenkaan tavata muuta kuin yksityisissä tapauksissa kielteisissä imperatiiveissä". Näiteid Ikola ei esita. Temal on juhtunud muide veel see eksitus, et ta on Kettuse eitava imperatiivi näited käsitanud ains. 3. isiku kohta käivaiks, kuigi viimane need tõlkega õieti on esitanud ains. 2. isiku vormidena, mida nad ka tegelikult on.

Viimati on küsimusalust imperatiivi puudutanud M. Toomse oma (seni veel käsikirjalises) uurimuses „Eesti *ta-*, *tä-*verbide konsonantsest liitumisest", esitades päämiselt selle verbitüübi alla kuuluvaid näiteid lk-del 183, 189, 203 ja 205—206, nimelt Lei murdest (V. Niiluse järele) *ała taĭdu, ała oĭdu, ała ďęŭdu* ~ *ała ďęŭdu*?, *ała ľäŭdu, ała ańdu* 'ära anna', *ała muřdu, ała pᵘońdu*? 'ära pane', *ała mińdu*? 'ära mine', *ała ďęŭwu*?[2] 'ära joo' < **jōγok, ała saiśtu* 'ära seisa', Lutsist (P. Voolaine järgi) *ańdoĭ*. Toomse lk. 205—206 leiab, et siin pole võimalik lähtuda γ-spirandilisist algkujudest nagu **antaγok, *hoitaγok*, vaid edasi tähendab kõnealuse Lei imperatiivi puhul: „Kuid kui arvestada ka seesuguseid Lei vorme nagu *ała saiśtu* 'ära seisa'..., siis ei peaks jääma kahtlust, et kõnesolev *d* (või *t*) on sekundaarne. Nähtavasti on see dentaalklusiil pärit seesuguseist vokaalse liitumise tüübi verbidest, kus see oli häälikuseaduslik (näit. *vęťtu* < **ottaγok, paiśtu* < **paistaγok* jm.)". Ta seletab Lei käsiteldavat imperatiivi nähtavasti mingi kontaminatsiooniga: „*aŋgu* või *ańgu* (+ *paiśtu* jm.) → *ańdu*".

Pääle äsja saadud ülevaadet eL γ-tu eitava imperatiivi seniseist käsiteludest ja tõlgitsusist tundub kohasena vähe laiema ainestiku põhjal vaadelda selle ilmet ja levikuala eL murdeis. Nagu nägime, on seni avalikkuses (Ojansuu, Kettunen, Toomse) konstateeritud selle esinemist

---

[2] V. Niiluse viimaste ülestähenduste järgi *d'oŭwu* ~ *d'oŭwu*?.

Har-s, Krl-s, Rõu-s, Lei-s ja Lut-is. Esitatagu järgnevas kõigepäält lisamaterjale, mis loodetavasti kaasa aitavad ka kõnealuse imperatiivitüübi geograafilise leviku ja algupära selgitamisele.

Lõuna-eesti murdealal idast läände ja lõunasse liikuma hakates leiame meid huvitava tüübi esinemist kõigepäält Se murdealal, nimelt O j a n s u u (1910 a. pärit) ülestähendusis Lõkova (Ojaveere) külast Vilo vallast, SKS arhiivi O j a n s u u eL vihk III, lk. 918 *ei võttu*ᶜ (älä ota), *ei andu*ᶜ (älä anna), 909 *ei vęttu, ikk*ᵘ *ui*ᶜ (= ära nuta); vihk II, lk. 628 Petseri ümbrusest (Obinitsa või Seretsuva kl.?) *put*ᵘ *ui*ᶜ (älä kajoa) = vist *pu·ttᵘ‿ui·?*. Domineeriv on selle kõrval O j a n s u u l *k*-tunnuseline imperatiivitüüp, näit. vihk III, lk. 1061 (Laaseruva?) *ajag*ᵁ *ui*ᶜ (= ära aja), 961 Rõsna kl. *ʌitsk*ᵁ *ui* (ära litsu), *śüüg*ᵁ *ui*ᶜ (ära söö); vihk IV, lk. 1129 Saatse *är tēg*ᵘ *ui* (älä tee) jne. Allakirjutanu setu murdekogudes on *k*-tu imperatiivi kohta seni andmeid lõuna- ja edela-setust, näit. Vilo v. Vilo kl. *pe·ttü‿ᵘį·* 'ära peta', *le·ppui· är?, aŋgui· peṛi* 'ära lepi (ära), ära anna järele', Meremäe v. Veretina (< Truba) kl. *pu·tt‿ui· ?* 'ära puutu', Obinitsa kl. van. *pu·tt‿ui· ?* (~ noor. *pu·tk‿ui·?*), Ignase kl. *i·št‿ui· kiviḽe päḽe* 'ära istu . . .', Härma kl. *pe·tt‿üi· sa· ?*, samadel aladel olen kuulnud ka *võḽsś‿ui· ?* 'ära peta', *võ·tt‿ui· ?*. Allakirjutanu pole eriliselt jälginud just seda morfoloogilist nähtust ega julge väita, et Se murdes kõnesolev nähtus piirduks ülemalesitatud näidetega. Morfoloogilisel eriküsitlusel kahtlemata mõned üksikjuhtumid võivad tulla veel lisaks, kuid suur sääl kõnealuse tüübi esindus igatahes pole. Domineeriv on selle kõrval *k*-line imper., näit. Vilo v. Unkavitsa *võ·tkui·, le·pkui·, ta·pkui·, pu·tkui·, pe·tkui·*, Vilo v. Vilo kl. *vańkkü‿ui· ?* 'ära vannu', *võtśku‿ᵘį·?* 'ära valeta', Värska *ko·pputtagui· ?* 'ära koputa', *närkk‿ui·?* 'ära naera', *näkk‿ui· ?* 'ära hakka', *küzüg‿ui· ?* 'ära küsi', Obinitsa *ärä jä·tkü ?* 'ära jäta', Vilo v. Raakva kl. *tu·lg‿ui· üḽest* 'ära tule üles', Järvesuu v. Veelna kl. (< Sestniku) *võ·tkui· naišt* 'ära võta naist', *kaè·ɢui· ?* 'ära vaata', *mi·ŋkk‿ui· mehèḽe* 'ära mine mehele', Podmotsa kl. *är tułkkö?* 'ära tule', Mäe v. Kito kl. *miŋkkui·?* 'ära mine', *la·škui·?*

'ära lase', *ä·r̄ t̄ī näŭᴅäkkui̯·?* 'ärge näidake' (NB pluur !), Puugnitsa kl. *är sa·lakkõ?* jne. Tähendatagu ka, et AES 153 A. Kase morfoloogilises ülevaates Se Saatse murde kohta leidub ainult viimast eitava imper. tüüpi: lk. 114 *añgui*, 108 *opkui*, 120 *saiskuĭje ~ sai·s kui?* (NB lahkuanalüüsimist!), 124 *jä·t̄ kui·?*, *jätkuije*, 130 *ŭtkui* jne.

Setu murdealaga lähedalt ühtekuuluval Kra keelesaarelgi Ojansuu käsikirjalise materjali järele (AES, vt. Kra sedelkoopiaid[3]) on tuntud klusiilita keeldkõne: *àńdu ei*ᶜ (= ära anna), *kiŕoĭtu ei*ᶜ (= ära kirjuta, sing. ~ *kiŕoĭtagu ei*ᶜ = ärge kirjutage, pl.), *i̯kku ei*ᶜ (= ära nuta), *puĭtu e̯·i̯*ᶜ (= ära puutu), *šittu ei*ᶜ (= ära s.), *ve̯ĭtu ẹ̆i̯* (= ära võta), *me̯šku e·i*ᶜ (= ära pese, mõse), *haukku e̯i̯* (= ära haugu). Säälgi see piirdub ilmsesti üksikjuhtumitega, kuna teiselt poolt üldisemana esineb reas juhtumeis klusiilne keeldkõne, näit. *jūgõ ei*ᶜ (= ära joo), *kᵘoŕäkku ei*ᶜ (= ära korja), *kuḿardago ei*ᶜ (= ära kummarda), *ke̯ne̯ʌ̆gu e̯i̯*ᶜ 'älä puhu' jm.

Se murdeala läänenaabrusest, Vas Lasva vallast on P. Viirese morfoloogilises ülevaates, AES 150, noteeritud ainult klusiilseid keeldkõnevorme, näit. lk. 68 *är̄ jōɢu?*, 71 *är̄ vēɢu?*, 74 *är̄ tulɢu?*, 79 *är̄ saᴅaɢu? ~ saᴅaɢu ei?*, 81 *är̄ opku? ~ opku ei·?*, 87 *är̄ ūtku?*, 101 *är ve̯l̆šku ~ ve̯l̆šku͵ ei?* jne. Sama ilmneb ka H. Elleri Vas tekstikogust, MT 40, näit. lk. 10 *aŋɢu͵i sa*, 22 *miŋɢu͵i iks*, *käuɢu͵i*, 23 *suńᴅku͵i*, 29 *ärä sa ve̯ĭku*, NB ka *k(k)-*, *tk-* tüvelisist verbidest lk. 1 *kisku͵i* (<<**kiskoγo-*?), 7 *ar? no? iks ìkku*, 23 *pakku͵i*. Vas murde eriuurija O. Parmas on aga allakirjutanule lahkesti andnud järgmised teated, mille järele Vas-s klusiilitu keeldkõne, nagu naabruse põhjal peab ootamagi, „näib olevat murdes põhiesindus": *ve̯·ĭtui̯·? ~ ar ve̯ĭtu?*, *pe·šüi̯·? ~ ar peššü?*, *pu·ĭtui̯·? ~ ar puĭtu?*, *pe·ĭtüi̯·? ~ ~ ar peĭtü?*, *jä·ĭtüi̯·? ~ är jäĭtü?*, *sāttui̯·? ~ ar sāttu?*, *ku·t̄sui̯·?*, *ka·ĭtui̯·?*, *i·štui̯·?*, *o·štui̯·?*, *ka·kkui̯·?*, *nī·ttüi̯·?*, *jŭ·ttui̯·?*, *ta·ħtui̯·?*, *la·škui̯·?*, *ta·ppui̯·?*, *ka·ńᴅui̯·?*, *ki·ĭsui̯·?* (: *kitskma*), *le·ppüi̯·?*, *hī·ttüi̯·?*, *me̯·škui̯·?*, *ne̯·štui̯·?*, *ìkkui̯·?*, *ar kä·šku?*, ? *ve̯l̆ssui̯·?*,

³ Muudest AES-il olevaist Ojansuu Kra ainestikest ei leidu lisamaterjale kõnealuse imperatiivi kohta (neis ainult näited *àńdu ei*, *är ve̯ĭtŭ ei* ~ klusiilse tunnusega *är hiŋɢäkko ei*ᶜ = ära puhka).

ma·ttuį·ˀ, va·h'tuį·ˀ (*-kk-* ja *-šk*-lised juhtumid esitatute hulgas võivad muidugi olla, nagu eespool tähendati, sisekaolisi klusiiltunnusega vorme: *ka·kkuį·ˀ* < / **katkęγo-*, *mę·škuį·ˀ* < / **moskęγo-* jne.). Need näited on pärit Vas eri osadest — Missost, keskosast, Lasvast ja käivad ains. 2. isiku kohta, nii siis *vę·ttuį·ˀ* 'ära võta', *pe·šüį·ˀ* 'ära pese' jne. Vas Luhamaa osas, endisel setu alal, on esindus sama: *i·štuį·ˀ, pu·ttuį·ˀ ~ pu·ttuį·ˀ saˀ* jne. Paralleelselt eelmisele (osa 2-silbiste 1. pika silbiga verbitüvede) keeldkõne tüübile esineb Vas-s Parmasegi teatel (Luhamaa nurk kaasa arvatud) *k*-tunnuselist: *ar vętkuˀ ~ vę·tkuį·ˀ, ar putkuˀ ~ pu·tkuį·ˀ* jne. Üldine on *k*-(*ɢ*-)tunnusega keeldkõne Vas-s ühesilbiseist, 2-silbiseist pikemaist, lühikese 1. silbiga 2-silbiseist ja isegi osalt pika 1. silbiga 2-silbiseist verbidest: *sõɢu‿uį·ˀ ~ sõɢuį·ˀ, tulɢu‿uį·ˀ, piᴅäɢuį·ˀ ~ piᴅäɢu‿uį.ˀ, kirottaɢuį·ˀ ~ ar kirottaɢuˀ, viza/ɢuį·ˀ ~ -kkuį·ˀ, laulɢuį.ˀ* jne. Parmase teatel Vas-s „prees. 2. p. vorm on ka teiste (pääle pl. 1. p.) jaoks kasustatav vastava pronoomeniga", nii siis eespool käsiteldud ains. 2. isiku keeldvormid — mõeldud on vist nii klusiilseid kui ka klusiilita kujusid — on tarvitusel ka teistes persoonides, näit. Luhamaa *ärkke tīˀ kįnęlɢuį·ˀ*.

Urvastes üliõp. H. Keema teatel on seevastu valitsemas klusiilne eitav imper.: *ar‿putkuˀ, ärˢ‿sätkuˢ‿sįš* jne. Samale olukorrale viitavad kõik teated Räp-st (kirjaliselt Parmas ja mitmeid suulisi andmeid). Rõu-s, Vas-st läände, aga kohtame taas vähemal määral eelöeldust juba tuttavat klusiilita keeldkõnet sama K. kirjapandud Hurda kl. tekstides, MT 259 79 *māᴅzaˀ / vaįj‿ärᵐ‿maitsuˀ* (= maitse või ära maitse), 80 *ärᵏ‿kittü eiᵏ*... (= ära kiida...). Näiteid on õnnestunud saada vaid kuuldelisel teel, kuna käsitlemisel objekt on andnud klusiilsed vasted *ärᵐ‿maitskuˀ, ärᵏ‿kitkuˀ eiˀ*. Niisama on ka K. Rõu tekstides muidu üldine klusiilne keeldkõne, näit. MT 248 71 *äräᵛ‿vętkuᵐ‿miᴅäɢiˀ äräᵏ‿kįnęlɢuˀ*, MT 259 4 *käüɢü‿ęiˢ‿saᵏ‿* jm. Vrd. ka AES-i sõnasedelitekogus Rõu-st *lašku‿i hinᴅ* (end) *puttuˀ*. Meid huvitav klusiilita keeldkõnetüüp on Rõu-s ilmsesti vananemas. Niisamuti ainult üksikjälgi on temast Lutsis, kust

P. Voolaine sõnasedelite järgi AES-is leiame *ištoi·?* (= ära istu) ~ *ištui·?, andoi·?* (= ära anna), Ariste andmeil (AES-i sõnasedelitekogu) *puťtui·* 'ära puutu', Voolaine Lut morfoloogilise ülevaate järgi AES 130 33 *ûttoi.?*, A. Sanga isikl. teateil *vęťtoį·?* (ent *tu·лgoį·?, aŋgoį.?, kęnèлgoį·?* jne. — klusiilne keeldkõne valdavas enamuses). Klusiilse tunnusega keeldkõne valdav ülekaalukus Lut murde kohta leiab peegeldust eriti selgesti AES 130 morfoloogilises ülevaates, kust võib meenutada näiteid nagu lk. 19 *sãgui·?*, 23 *vēgoi·?*, 25 *tuлgoi·?*, 27 *paллęлgoi·?*, 29 *nâkkoi·?* (= ärgu hakaku), 31 *op̌koi·?*, *ûťkoi·?*, 41 *nęstkoi·?* jne.

Eelnähtut silmas pidades on üllatav see klusiilitu eitava imperatiivi esinemispiiride avarus ja tunnuslik ilme, mida kohtame omavahel lähedalt seotud Lei (Koiva) ja Hargla-Mõniste murdes. Juba Ojansuu kogudes (V. Niiluse koopiate järgi AES-is) leiame rea siiakuuluvaid näiteid: *aлa nakru* (= ära naera), *ala magadu* (älä makaa), *aлa kuññmardu, ala ќürüttu* (= ära kirjuta), *aлa maadu* (= ära maga), *aлa paattu* (= ära räägi), *aлa peľjädu* (älä pelkää), *aлa ìstü, ala tęm̃màdu, aлa puttuᶜ* (koerale öeldud), *aлa ravadu* (= ära raba), *aлa vi̬ttu.* Voolaine sõnasedelitekogust AES-is leiame sama tüüpi : *ala teťtu* 'ära tee', *ala vęťtu* 'ära võta', *ala poňdu* 'ära pane', *ala peťtu miňnu* 'ära peta mind'. Niilus AES 184, omas Lei murde morfoloogilises ülevaates esitab 119 verbiparadigmat, viimastest 94-l on antud 2. ainsuse isiku eitav imperatiiv, 25-l see puudub (eriti *uma*-refleksiividel). Tüübi esinemissagedus Lei-s niisiis on üllatav. Silma torkab ühtlasi N. näidetehulga põhjal, et 94-st juhust enam kui kaheksakümnes (allakirj. arvutuse järele 82) juhtumis eitav 2. isiku imperatiiv on häälikuliselt täiesti solidaarne nn. *da*-infinitiiviga, erinedes viimasest ainult (kui inf. vokaallõpuks juba pole *-u*) seega, et imperatiivis lõppvokaaliks on järjekindlalt *-u*, näit. lk. 16 *ała ᵘoľłu* — inf. *ᵘoľła*, 19 *ała ďoŭwu* — *ďoŭwa* 'juua', 25 *ała šᵘöŭwü* — *šᵘöŭwä* 'süüa', 28 *ała veiǰju* — *veiǰja* 'viia', 31 *ała pᵘoňdu* — *pᵘoňda* 'panna', 33 *ała jeľłu* — *jeľła* 'elada', 36 *ała ťᶦettu* — *ťᶦetta* 'teha', 38 *ała łuǩku* — *łuǩkę* 'lugeda', 40 *ała iǩku* — *iǩku* 'ihuda, teritada', 42

ała vⁱeĭtu — *vⁱeĭta* 'vedada', 43 *ała kuĭtu* — *kuĭta* 'kududa', 45 *ała tàvàdu* — *tàvàda* 'leida (tabada, saada)', 53 *ała ďeudu?* — *ďeuda*, 55 *ała ḱiėłdu* — *ḱiėłda* 'keelda', 58 *ała vându* — *vândä* 'väända', 69 *ała mešku* — *meške* 'pesta', 70 *ała łašku* — *łaška* 'lasta', 76 *ała ďäĭtu* — *ďäĭtä* 'jätta', 79 *ała ḱüľvü* — *ḱüľvä* 'külvata', 84 *ała kâvadu* — *kâvada* 'kaebada', 90 *ała àviĭtu* — *àviĭta* 'aidata', 101 *ała mâdu* — *mâda* 'magada', 105 *ała reŋgełdu* — *reŋgeł/de, -da, -də* 'vingerdada', 134 *ała paĭłełdu* — *paĭłełda* 'paluda' jne. Kümmekond erandit sellest üldreeglist ei sega suuresti kõnealuse Lei imperatiivimoodustuse üldpilti, sest neid saab kõiki seletada mingi hilise analoogiaga, mis on võinud mõjustada normaalset tüve-esindust. Nii näit. lk. 73 *ała neštu* (inf. *nešta*), 78 *ała ľⁱepu* (inf. *ľⁱeppi*), 89 *ała üodu* (inf. *ųtta*) jt. puhul võib oletada teiste nõrgatüveliste eitavate või käskivate vormide mõjustust (vrd. ibid. *äi ľⁱepī?*, imper. 2. isik. *ľⁱepì*, *äi üòdä?*, imper. *üòda*, *äi nešta?*, imper. *nešta*), teiselt poolt jällegi vormis *ała ďųsku* (inf. *ďųsta*[4]) esineb läbipaistvalt jaatava imperatiivi (vrd. *ďųskaga*) mõju. Ühes juhtumis (pääle loomulikult kattuvate *u*-tüvede, nagu *iǩku*) keeldvorm kattub infinitiiviga isegi lõppvokaalildasa: lk. 71 *ała išḱi* — inf. *išḱi* 'tuld lüüa (tulerauaga)'. Viimaks ei saa ka tähele panemata jätta, et N. ülevaate näited on saadud otsese küsitlemise teel, nad (vähemalt oma suures enamikus) pole põimitud vabast kõnest. Seda silmas pidades on võimalik, et küsiteldav murdeobjekt vahest mõne harva tarvitatava eitava imper. vormi puhul on võinud teoretiseerida või isegi lihtsalt komistada. Lei murde klusiilitu eitava imperatiivi rippuvus nn. *da*-infinitiivist nii siis, arvestades erandite vähesust ja nii või teisiti seletumise võimalust, paistab olevat ilmne. Lõppeks Lei keeleala puhul tähendatagu veel, et N i i l u s e trükitud tekstikogus „Valimik leivu murdetekste" esineb ainult paar käsiteldava keeldkõne näidet: lk. 12, 15 *ała kᵘošši?*, *ała kᵘošši* 'Ne courtise pas'

---

4 V. N i i l u s e hilisemais ülestähendusis ka variant *ďųske* ~ *ďųskə*, millest lähtudes keeldkõne *a. dųsku* on ootuspäraselt infinitiivitüveline ega ole tarvis analoogiaseletust. (Korrektuurilisand).

(infinitiivikujuline eitusvorm — vrd. eespool *ała iški?*), 24 *äła andu* 'ne (la) donne'.

See *k*-tu eitava imperatiivi ja nn. *da*-infinitiivi vastastikune sõltumus on salgamatu ka Lei murdele lähedases Hargla-Mõniste murdes, kus see imperatiiv samuti on palju igapäevasem kui mujal eL alal. Voolaine Lei (Koiva) sõnasedelitekogus juba leidub mõningaid klusiilitu imperatiivi teise isiku näiteid Mõnistest: *ala vęttu, ala? pańdu?*. E. Koemets oma seminaritöös „Murdepiir Karula ja Hargla vahel ning Karula-Ähejärve murde erinevusi naabrusest", AES 361 47 tähendab selle meid siinkohal huvitava nähtuse kohta, traditsionaalsest *γ*-spirandioletusest lähtudes: „Har-s on pääröhulise (ja kaasröhulisegi silbi järele) palataalspirant muutunud poolvokaaliks või koguni kadunud: *ala jûwu?, ärä sûẅü?, ala vîjü?, ala tūɢaᴅu, ärä karaᴅu.* Krl-s ja põhja pool on aga *-ɢu* imperat. tunnusena üldinenud nagu kirja- ja ühiskeeleski: *är? jõɢu?, är? käüɢü?, är*[k] *karakku, är? üppäkkü*". Agar eL murde uurija Niilus oma tähelepanekuis (a-st 1938) Har Mõniste morfoloogia kohta AES 207 79—80 esitab 29 kõnealuse imper. näidet, mis paari jaatava imperatiivi analoogia alla langenud erandiga (*ała sṳɢü* 'ära söö', *ała jõsku* 'ära jookse') kõik nagu eespool nähtud Lei näitedki on häälikulises sõltumuses *da*-infinitiivist: *ała ańᴅu ęi?* 'ära (ärge) anna, (andke)', *a. vęttu* 'ära võta', *a. pańᴅu* 'ära pane', *a. sṳwü* 'ära söö', *a. vęl'ssu* 'ära võlsi', *a. kiruttu* 'ära kirjuta', *a. pessü* 'ära peksa', *a. tsuŕkku* 'ära sorgi', *a. kaksàᴅu* 'ära kaksa', *a. haukku* 'ära haugu', *a. poristu* 'ära porise, lobise', *a. tettu* 'ära tee', *a. tułłu* 'ära tule', *a. kęnęłᴅu* 'ära kõnele' jne. Sedasama Har murde kohta kinnitavad ka H. Keema sama-alalised, lahkesti kasutada antud andmed: Har Mõniste *ala*[m] *mińnü*[s] *sińnä?, ala*[l] *laùlᴅu?* (kanale öeldud), *ala*[p] *puttu*[m] *mu*[h] *hallust kottust, ala*[t] *tettü*[n] *nalla, ala*[s] *sa*[k] ... *kęnęlᴅu ęi?, alà aiju*[h] *hüppä juttu*, Har Saru *ala*[s] *sa*[m] ... *kęnęlᴅu?, ala*[s] *sęittu?* (= ära sõida), *alà aiju*[p] *pält*..., *ala*[m] *muŕᴅu*[v] *värttīᴅ maha?, ala*[t] *tańtu, et*... (= ära taha...), *ala*[v] *vīttü aìɢu* (= ära viida...), *ala*[r] *rapputtu*[p] *pâᴅ, alà arvàᴅu, et*... (= ära arva...), *ala*[s] *sa*[p] *pellàᴅü* (= ära karda), *ala*[t]

*tullu*ˢ‿*sījä*ˀ jne. Mõned esitatud näiteist erinevad infinitiivist oma tugeva-astmelisusega (*laùlᴅu*ˀ, ˀ*teȉtü*ⁿ‿, *aȉju*ᵖ‿), mis osalt seletub teiste tugevaastmeliste ootuspäraste eitavate imperatiivide (nagu *puȉtu, taȟtu* jt., mis on pikkusastmelt infinitiiviga ühel tasemel) analoogiaga.

Har ja Lei eitavate imperatiivide infinitiivilähedus ei saa mingil tingimusel olla algupärane, see ei lase end seletada mingi imperatiivitunnuse (näit. -*k*- või -*γ*-) kaasabil ega sugukeelte võrdlusmaterjalide toetusel. Algupärase olukorra peegeldiseks tuleb kahtlemata pidada käesoleva kirjutise algosas käsiteldud laiemalt kagu-eestis (pääle Lei ja Har veel Lut-s, Rõu-s, Vas-s, Se-s ja Kra-s, O j a n s u u teatel ka Kar-s) esinevat, üksikjuhtumitega piirduvat keeldkõnetüüpi, nimelt pika esmasilbiga 2-silbiste tüvede keeldkõnejuhtumeid nagu *pe·ȉt‿üi·, võ·ȉt‿ui·*ˀ, *pu·ȉt‿ui̯·*ˀ, *le·ppui̯·, i·št‿ui̯·, ala*ᵖ‿*puȉtu*ᵐ‿ jne. Kolmesilbiste verbitüvede kohta on nende ridade aluseks olevas ainestikus väljastpoolt Lei-Har ala ainult üks ainus näide (Kra *kiřoȉtu ei*ᶜ), seepärast peab nende klusiilitu keeldkõne algupärasuse küsimus esialgu lahtiseks jääma — kõnealuses näites võib tegu olla kahesilbiste (*võ·ȉt‿ui̯·* jne.) analoogial tekkinud juhusliku üksikjuhtumiga. Selles kahesilbiste verbide tüübis sattus lahtissilpne nn. *da*-infinitiivi tüvi kokku keeldkõne tüvega, nii et viimaseid vana keeldkõne juhtumeid keeletaju sai hakata analüüsima kui *da*-infinitiivist (nimelt selle konsonantsest tüveosast) + *u*-, *ü*- ainesest koosnevaid, kusjuures see *u*-, *ü*-aines käsitati juba keeldkõne tunnuseks. Analüüsiti nii siis (*ała*) *vȩȉtu*ˀ = inf. *vȩȉt(a*ˀ*)* + *u*ˀ jne. Sellelt põhjalt saadi proportsioonanaloogia abil Lei-s ja Har-s hakata moodustama nn. *da*-infinitiivi-põhjalisi sekundaarseid keeldvorme, näit. *vȩȉta*ˀ : *ała vȩȉtu*ˀ = *tuȟa*ˀ, *kȩnȩłᴅa*ˀ jne. : *x*, kusjuures *x* = *tuȟu*ˀ, *kȩnȩłᴅu*ˀ jne.

Omaette huvitava päätüki eL eitava imperatiivi ajaloos kujundab Tarvastu-Helme-Karksi-Halliste täiesti nn. *da*-infinitiivi taoliseks arenenud keeldkõne, mis on ühtlasi eespool käsiteldud *k*·(*γ*-)tunnuseta keeldkõne ja *da*-infinitiivi sõltuvussesattumise võimalikuks äärmiseks lõppjärguks ja omalt

poolt kinnitab Lei-Har keeldkõne seletamisel äsja avaldatud mõttekäike. *da*-infinitiivikujulise keeldkõne olemasolule, mille kohta allakirjutanu teada pole seni üldse kirjanduses sõna võetud, juhtis Hls murde puhul allakirjutanu tähelepanu suuliselt A. K a s k. Tema kogutud AES-i Hls murde sõnasedelitekogus s. v. *ära* leidubki vastav märkus: „Eitava *k*-imperatiivi 2. isik sing. on järjekindlalt *da*-infinitiivi kujuline". Säältsamast saame ka lausenäiteid infinitiivi (*miňnà, lastà, paňnà*) keeldkõnes tarvitamise kohta: *ärä miňnà pim̆messen mẹtsa! ärä lastà oinast pok̄si! ärä paňnà siňna!* AES-i murdekoguja S. T a n n i n g on allakirjutanule lahkesti põiminud sama tüüpi näiteid Karksi Vakiste, osalt Ainja kl. murdest: *är̀ aǐjà keᴅàɢ ul̀lu jut̀tu* (= ära aja..., inf. *aǐjà*), *ärɢe aǐjà* (= ärge ajage), *ärä aňᴅà* (= ära anna [lapsele rinda], inf. *aňᴅà*), *ärä ih̀va* (= ära ihu, inf. *ih̀va* 'teravaks tegema'), *ärä īlàᴅ uššə taɢà* (= ära hiili, varitse, inf. *īlàᴅə* 'luurama, varitsema'), *är̀ is̀tu* (= ära istu, inf. *is̀tu*), *ärä ik̀ke il̆ma azjant̆ti* (= ära nuta..., inf. *ik̀ke* 'nutma'), *är̀ jõštà kẹvast* (= ära jookse kõvasti, inf. *jõštà*), *ärɢe jät̀tä miul̀ mahà* (= ärge jätke..., inf. *jät̀tä*), *ärɢe jäǐjà mahà* (= ärge jääge maha, inf. *jäǐjà*), *ärä kaǐjà tẹšta* (= ära katsu tõsta, inf. *kaǐjà* 'katsuma'), *är̀ sa... mahà kal̆làᴅə* (= ära sa... vala maha, inf. *kal̆làᴅə*), *ärä kištà mok̀kə viŋɢu* (= ära kisu..., inf. *kištà*), *ärä kẹnel̆ttə* (= ära kõnele, inf. *kẹnel̆ttə*), *är̆ɢe kiüzel̆ttə* (= ärge jonnige, inf. *kiüzelttə*), *ärä... pãl lit̀su* (= ära pääle litsu, inf. *lit̀su* 'vajutama, suruma'), *är̀ lüv̆và kas̀si* (= ära löö kassi, inf. *lüv̆và*), *ärä miňnà* (= ära mine, inf. *miňnà*), mitm. *är̆ɢè miňnà, är‿me miňnà, ärä pak̆kitsə keᴅàɢi* (= ära kiirusta ühtigi, inf. *pak̆kitsə* 'kiirustama'), *är̆ɢe pel̆làᴅ laťsè* (= ärge kartke, lapsed, inf. *pel̆làᴅə* 'kartma'), *är̀ poristə vas̀tu* (= ära kõnele vastu, inf. *poristə* 'vastu kõnelema'), *är̀ teťtà* (= ära tee, inf. *teťtà*), *är̆ɢe tul̆là üt̀tèn* (= ärge tulge kaasa, inf. *tul̆là*), *är̀ ojòᴅ* (= ära uju, inf. *ojòᴅə*), *ärä unət̀‿ärà* (= ära unusta ära, inf. *unəťtə*), *ärä vihanťtə* (= ära ole vihane, inf. *vihanťtə*), *ärä vizàᴅ as̀ju...* (= ära viska asju, inf. *vizàᴅə*), mitm. *är̆ɢe vizàᴅə, ära viùɢi* (= ära nuta, inf. *viùɢi* 'nutma, virisema') jne. Umbes viiekümnest T a n -

n i n g u antud keeldkõnenäitest, mis kuuluvad kõige erinevamatesse verbitüüpidesse, kõigis ühe erandiga käsiteldav keeldkõne kattub täpselt nn. *da*-infinitiiviga, nagu nägime äsja ainestiku vaatlemisel (arvestamist ei vääri seejuures muidugi lausetempost ja lausefoneetikast tingitud lõppkaokõikuvused nagu *peľľàᴅ ~ peľľàᴅə, ojòᴅ ~ ojòᴅə* jm.). Tähelepanu väärib selle inf.-kujulise keeldvormi puhul ms., et Karksis seda tarvitatakse pääle ains. 2. isiku ka mitm. 2. isikus (näit. *ärɢe jäĭjà, äŕɢè miňnà* jne.) ja mõnikord isegi mitm. 1. isikus (*är‿me miňnà*). Pääle selle on Krk murdele veel omane eriline huvitav mineviku keeldkõne, analoogilisest eitussõna partitsiibist (*äŕᴅən* — vrd. *aňᴅən* jm. vastavaid *nud*-partitsiipe) + nn. *da*-infinitiivist moodustatud, näit. *äŕᴅən paňnà si̯ňna* 'sa ei oleks tohtinud, pidanud sinna panema', *äŕᴅən miňnà* 'sa, teie, nad ei oleks tohtinud minna'. Erandjuhtumiks, milles nn. *da*-inf. ja keeldkõne Krk-s ei kattu, on 'puutuma'-verbi vaste: inf. *puᴅùᴅə, puᴅùmə* — keeldkõne *äŕ putˋtu* (= ära puutu). Siingi on algselt ka inf. kindlasti olnud *putˋtu* < **pūttuδak*, ja ainult kõnesoleva verbi muganemine teise tüübiga (vrd. *küzùmə, küzùᴅə* ~ *küšťà*) on sekundaarselt võimaldanud uue inf. tekke ja seega infinitiivi ning keeldkõne diferentseerumise. Käsiteldava inf.-kujulise keeldkõne kõrval on Krk-st muidugi noteeritud ains. 2. isikus ka üldläänemere-soomelist sõnalõpulise *k*-ga keeldkõnet (T a n n i n g u näiteis eriti *tta*-sufiksiga verbidest nagu *ärä kasvaᴅə* < **kasvaťtak*, vrd. inf. *kasvaťtə* < **kasvattaδak* jm.).

Inf.-kujuline keeldkõne on mag. E. L a u g a s t e suulise teate järgi laialt tarvitusel ka Hel-s, vähemalt selle khk. lõunaosas Vaoküla (end. Taagepera) vallas, eriti just vanema põlve keeles, näit. ains. 2. is. juhtumeis *ärà aňᴅà, ä. vẹtˋta, ä. teťtà, ä. kikˋke ärà juv̆và, ä. miňnà, ä. laȫlᴅà, ä. kēlᴅà* jne. (= ära anna, ä. võta, ä. tee jne., vrd. infinitiive *aňᴅà, vẹtˋta, teťtà* jne.). Harvemini tarvitatavana jaatab L. Hel-s sama keeldvormi esinemist mitmuseski, nimelt 2. ja isegi 1. isikus: *äŕɢè miňnà, äŕmè miňnà* jm. (= ärge minge, ärgem mingem). Viimaks on tähendada, et käsiteldavat infinitiivikujulist eitusvormi on veel noteeritud Tarvastust, vrd.

AES-i MT 177 Trv Suislepi-Kaubi lk. 21 *ärau keǹnidi seDà tǘD teťtà eaa näťtä* (= ärgu keegi ... tehku ega nähku), 22 *aaa ärà sa eŋaäťe sešt rāmatust* (= aga ära sa hinga sellest raamatust). Siit on niisiis näiteid ains. 2. ja 3. isiku kohta.

Äsjanähtud eL lääneosa (Trv-Hel-Krk-Hls) infinitiivikujulise keeldkõne teke peaks küll olema otseühenduses eespool käsiteldud, Kra-st ja Lut-st Lei-Har murdealani ulatuva *u-*, *ü*-lise klusiilita eitava imperatiiviga. Nagu nägime, Kra-Se-Vas-Rõu-Lut murdealal piirdub klusiilitu keeldkõne esinemine vaid üksikute kahesilbiste pikatüveliste verbidega (tüüp *pe·ìt‿üi·*, *ei vẹttu*, *i·št‿ui·* jne.), kuid Lei-Har alal on inf. ja keeldkõne rudimentide samatüvesuse (vrd. *ała peìt/u* ~ inf. *peìtä?*) põhjalt lähtudes keeldkõne käsitatud *da*-infinitiivist + *u*- „tunnusest“ koosnevaks ja seetõttu on sääl siis tekkinud omapärane infinitiivil baseeruv *u*-„tunnuseline“ keeldkõne (*vⁱeťta* — *vⁱeťtu*, *veijja* — *veiǰju* jne.). Seejuures kahes Lei juhtumis — kui need on usaldatavad — on jõutud juba *u*-st kui „tunnusest“ enam mitte hooliva infinitiivi ja keeldkõne täielise kattumiseni (*išḱi*, *?kᵘošši*). Viimast laadi infinitiivikujuliste keeldvormide[5] tekkimisel võisid lähtekohaks olla *u (ü-)* tüvelised verbid, milledel *da*-inf. ja keeldkõne langesid kokku mitte ainult tüveldasa, vaid ka lõppvokaalildasa (vrd. *aлa puìtuᶜ*, *aлa ìstŭ* — inf. *puìtu?*, *ištu?*).

---

[5] Huvitav nn. *da*-infinitiivi keeldkõnes tarvitamise paralleel esineb sm. savo murdes, osalt Ingeri murdeis (isureil, osalt äürämöistel) ja krj-s, näit. savoP *elkeä* ~ *elkee männä, tulla, näpästä* 'gehet, kommet, schlaget nicht', isuri *elkää[n] männä[k]* 'gehet nicht', *elkässe hō pan-na[k]* mitm. 3. isikus, krjP *elköä ... männä* 'gehet ... nicht'. S e t ä l a, kes tsit. näited esitab TuM 120—121, arvab, et infinitiivi tarvitus on analoogiline, teatavate keeldkõnevormide eeskujul tekkinud, millede inf. ja keeldvorm on juhuslikult kokku langenud (*elkeä muuttoa* < *mūttaya* ~ inf. *mūttoa* < **mūttaδak*). See seletus on hääkskiitu leidnud kuni kõige viimase ajani, vrd. K e t t u s e SM II 110 südasavo keeldkõnetüübi *elekē olla, tulla, männä* puhul öeldut. Printsipiaalselt on siin siis tegu eL infinitiivikujulisele keeldvormile vastava, kuid eraldi tekkinud nähtega. Infinitiivi kui niisuguse tarvitamist keeldvormina juba algsoomes oletada pole põhjust, hoolimata tema seesuguse tarvituse leviku laiusest (e., sm., krj.).

Trv-Hel-Krk-Hls alal on need *u-(ü-)*tüved endi suhtelisest vähearvulisusest hoolimata põhjustanud juba keeldkõne täielise siirdumise *da*-infinitiivi häälikulisse kujju. Selle siirde juures tuleb kujutella proportsioonanaloogiat umbes järgmiselt — inf. *ìštu, pùttu, lìtsu* jne.: keeldkõne *äř (ärä) ìštu, ä. pùttu, ä. lìtsu* jne. = infin. *aĭjà, jōštà, lüv̆và* jne.: *x*, kusjuures *x* = keeldkõne *äř (ärä) aĭjà, ä. jōštà, ä. lüv̆và* jne. Nn. *da*-infinitiivi keeldkõnesse siirdumisel võis omalt poolt kaastõuget anda asjaolu, et eestis laialt (ka eL-s) imperatiivi asemel ja kõrval tarvitatavas *laskma*-verbi + *da*-infinitiivi konstruktsioonis (*las joosta, l. tulla, l. minna* = *joosku, tulgu, mingu* jne.) *da*-infinitiiv nagu esineks imperatiivses funktsioonis. Kõnealusele keeldkõnetüübile on see *las*-konstruktsioon siiski nii kauge sugulane, et teda meie keeldkõne tekke ainuliseks lähtekohaks ja tõukeandjaks kuidagi ei julgeks pidada. Jõuame niisiis lõpptulemusele, mille järele Lei-Har(-Kar?) infinitiivisõltuvuslik ja Trv-Hel-Krk-Hls täpselt infinitiivikujuline eitav imperatiiv (keeldkõne) eeldab enda lähtekohana kagu-e. (Se-Kra-Vas-Rõu-Lut) tüüpi eitavat imperatiivi. Viimane peaks siis olema midagi vanemat, algselt laiadele eL murde lõunapoolseimaile (Se-Kra-Lut-st Krk-Hls-ni) ulatunut. Viimase levik Kra ja Lut keelesaarilgi viitab, et ta ei ole eilispäevane, vaid on põlisvanu murdejooni. Praegu kasutada olevad trüki- ja arhiivainestikud pole kahjuks nii laitmatult täielikud, et julgeks minna nende varal väitma, et eespool käsiteldud eitavate imperatiivide levikualad oleksid siin murdegeograafiliselt absoluutse lõplikkusega piiriteldud. Hilisem, morfoloogilisi murdejooni enam silmas pidav täiendav kogumistöö võib levikuala küsimusse tuua mõningaid täpsustusi, kuid kõnesolnud imperatiivitüüpide tuumalad on eelnevas kahtlemata arvestatud. Meid huvitab siinkohal Se-Kra-Vas-Rõu-Lut algupärasemas olukorras püsinud ja eL läänepoolseimais osades sekundaarsete tõlgitsuste ning edasiarengute osaliseks saanud eit. imperatiivi tunnuse küsimus, nii siis teatav morfoloogilis-häälikulooline probleem. Selt seisukohalt on ebaoluline eitus- resp. keeldsõna järje-

kord verbi ees või taga[6] või koguni nii ees kui taga (*ala võttu, ei vęttuᶜ ~ võ·ttͺui·ˀ, vęttu ęį, aɫa aňᴅu ęiˀ* jne.) ja eitus- resp. keeldsõna iseloom (*ala, är, äř, ei, ͺui·ˀ, ͺuį·, ͺüį·* jne.). Eitussõna häälikulise kuju edasiandmisel on eri ülestähendajail kõikuvusi ja ebatäpsusigi, millede õiendamine pole nende ridade ülesanne. Ainult möödaminnes märgitagu kõnealuse eit. imperatiivi funktsiooni kohta, et ta on üldiselt tarvitusel ains. 2. isiku funktsioonis (Kra-st on teada ains. ja mitmuse 2. isiku selgest lahushoidmisest juhtumis ains. *kiřottu eiᶜ* ~ mitm. *kiřottagu eiᶜ*), kuid eriti eL läänepoolselt alalt, kus eitav imperatiiv on asetunud sõltuvusse nn. *da*-infinitiivist, on teateid ka tema tarvitamisest mitmuse 2. isiku funktsioonis (Har *aɫa aňᴅu ęiˀ* ka täh. 'ärge andke', Hel *äřgè miňnà* ja isegi mitm. 1. isikus *äřmè miňnà*) ja isegi ains. 3. isikus (Trv). Osalt võib mitm. 2. isiku funktsiooni harv mainimine seniseis allikais sõltuda sellest, et see isik on mõnevõrra harvemini tarvitatav ja nii siis kuuldelisel teel raskemini tabatav kui ains. 2. isik. Mitmuse 2. isiku funktsioon võib käsiteldavale eit. imperatiivile olla omane ehk mõnevõrra laiemal alal kui eelnevast näidestikust ilmneb.

Trv-Hel-Krk-Hls ja Har-Lei murdealade infinitiivikujulised või -põhjalised keeldvormid seletasime äsja sekundaarselt tekkinuiks, eeldades Kra-Se-Vas-Rõu-Lut ala rudimentaarse klusiilitu keeldkõnetüübi algupärasust. Käesoleva kirjutise alguses esitatud O j a n s u u ja K e t t u s e seletusele vastavalt (*aɫa vęttu* < **vęttaγok* resp. **ottaγok*) peaks viimane 2-silbiste verbide eitava imperatiivi tüüp seletuma vokaalidevahelise *γ*-tunnuse ootuspärase kaoga. Aga miks selle arvatava häälikuseaduslikult *γ*-kaolise imperatiivitüübi esinemine piirdub just nimelt e i t a v a imperatiiviga resp. keeldkõnega? Jaatavas imperatiivis resp. käskkõnes pole temast ka eL murdealal jälgegi. Sel puhul peaks tohtima küll meelde tuletada, et lapi keeles on eitav imperatiiv (keeldkõne), milles arvatavasti kunagi pole olnudki *γ*-list imperatiivitunnust.

---

[6] Eitussõna järelasendki eL-s on vana nähe, tuntud lähimaist sugukeelistki. Vrd. K e t t u n e n Vir. 1925 141. (K. esitab näiteid vepsast, lisaks on teada selle järelasendi esinemist ka krj.-aunuses ja lüüdis.)

Võib kerkida küsimus, et käsiteldav el imperatiivgi on algusest pääle olnud moodustatud γ-tunnuseta. Kõnealust lp. keeldkõnet on viimati käsitelnud E. Itkonen oma töös „Der ostlappische Vokalismus vom qualitativen Standpunkt aus", lk. 359, 367, eriti 371—3, esitades klusiilse tunnuseta lp. eitava nn. 2. imperatiivi, mida varemini (vrd. l. c. 359 Setälä ja Wiklundi seisukoha tsiteerimist) on vist küll põhjuseta peetud klusiilseks, õigemini öeldud γ-kaoliseks, näit. lk. 367 lpK Patsjoki ains., mitm. ja duaali 3. isikus *(jaḷḁ̀s, jaḷḷḁ̀z) mẹñna*, Suonikylä *(jẹạʌạs, jẹ̆ặʌʌạz) mөñnọ* — vrd. inf. Pj. *mẹnnŏᴅ*, Sk. *mөñnạᴅ* 'gehen', Pj. keeldvorm *koδδŏ* — inf. *kọδδeᴅ* 'weben, stricken' jne., lk. 371 lp. Inari *(ẹ̆älu̇̀s) mañò* — inf. *mōñnŏδ* 'gehen', *koᴅᴅo* — inf. *koᴅᴅeδ* 'töten', *tätťu* — inf. *tätťuδ* 'wollen', lk. 372 lpN *(âllus) gullu* — inf. *gullât* 'hören', *âdnu* — inf. *âdnet* 'halten', lpL *(allus) kulluh* ~ *(æl̄us) kul̄u*. Lapis on need klusiilaineseta keeldvormid osalt (nimelt lpL-s) arvatavasti 1. imperatiivi analoogial *k*-lõpulisiks arenenud. Itkonen oletab vaadeldud lääne- ja vene-lp. keeldkõnevormele ühist tuletuslikku lähtekohta, nimelt lp. *-u* < kontraktsiooni teel *-ωjĕ*-st, see *-ωj-* ise olekski 2. imperatiivi tunnus, *-j* selles oleks deminutiivsufiks, vrd. op. cit. 373: „Das element *j* wäre ein deminutivsuffix, das also merkwürdigerweise nur in negativen formen, aber nicht in dem positiven II. imperativ vorkommen würde (vgl. p. 360), wie es übrigens auch in den ostseefinnischen sprachen schon früh der fall gewesen zu sein scheint". Tsit. lk. alamärkusest nähtub, et lmsm. diftongilise imperatiivi vastena on I. mõelnud Setälä järgi teatavaid lmsm. *-ko(i̯)*-lisi keeldkõnevorme: „Die möglichkeit, dass der auf finnischer seite in entsprechenden neg.-formen vorkommende halbvokal (z. b. fi. **älkää tulko** < **tulkoi̯*, vgl. weps. *algam andkoi, ťehkoi̯*) nicht ein charakter des deminutivs, sondern des plurals wäre, erwähnt Setälä, TuM 121, vgl. Rapola, *i*- lopp. dift. 63". Kõnealune algsoomesse taastuv *-koi̯*-(*-goi̯*-)line vorm leiab kinnitust ka hilisemais vpsP ja vpsK murde ülestähendusis, meenutatagu vaid mõni näide Kettuse ja Siro tekstidekogust SUST LXX: lk. 94 *ī kutskoi* 'ei kutsuta'

(= mitm. 3. isik), 98 *ī paŋgoi* 'ei panna', 101 *pap ī t́ekoi* 'pappi ei tiedä', 101 *ī kutskoi* 'eivät kutsu', 102 *kutskoi ī* 'ei kutsu', 121 *eme̯i̯ roh́t́koi* 'Emme uskalla', 127 *ī otkoi* 'eivät ota', 129 *ī voigoi* 'eivät voi', 152 *ī i sanuge̯i* 'eivät sanokaan' jne. Äsjaseist näiteist selgub aga ühtlasi ka, et see diftongiline vorm pole vps-s omane, nagu Setälä järgi on üldiselt arvatud, mitte ainult keeldkõnele (eitavale imperatiivile), vaid ka üldse eitavale kõnele. Seesama nähe, nimelt et *-ko(i̯)-, -go(i̯)*-lised vormid esinevad nii keeldkõnes kui ka muidu eitavais vormides, on konstateeritav ka lüüdi murrete kohta, kust Ojansuu, Kujola jt. tekstide järgi SUST LXIX leidub rohkesti vastavat ainestikku, näit.: Šuoju lk. 29 *ettag(ǩ) aŋkoi̯* 'ettekö anna', 38 *eu̯gàt hei̯t́agoi̯* 'älkää... jättäkö', *eu̯gat ottagoi̯* 'älkää ottako', 55 *eu̯gat... hämästoi̯t́agoi̯* 'älkää ... säikäyttäkö', 72 *eu̯gàt läkköi̯* 'älkää lähtekö', 130 *em t́ie̯kkòi̯* 'Emme tiedä', 144 *ettàk tie̯kkoi̯* 'Ettekö tiedä', Mundjärvi 198 *emme... varai̯kko* 'Älkäämme pelätkö', 209 *emme müö̯... ottago* 'Emme me... ota', 210 *ɛʌgat tuʌgo* 'älkää tulko', 213 *emme t́üö̯kkö* 'Emme lähetä', *emme läkkö* 'Emme lähde', 224 *ka t́üö̯ ńi ottago ettɛ* 'niin te ette otakaan', 228 *emme läkkö* 'ei mennä (= ärgem mingem)' jne. Allakirjutanu veende järgi on kõnealusel algsm. *koi̯*-vormil täpne vaste ka lääne-e., eriti saarte murdeis, vrd. Ariste eit. imperatiivi näiteid HMH 183 Phl *tulɑ mit́tə* 'ära tule', *miŋ̄ɑ mit́tə* = *ärà₀ miŋ̄ɑ* 'ära mine', *ärà₀ tulɑ* 'ära tule', *ɛ̂ tulɑ (miŋ̄ɑ, tulɑ* < **miŋkoi, *tulkoi)* ja allakirjut. seisukohta EK 1929 22 Edasi Kettuse Liv. Wb. LXIV—LXV käsiteldud lv. eitav imperatiiv *alḡə̂ ma vo̯lɑ, tap̆pàɑ, ušk̄əɑ* jne., *alḡə̂ ta vo̯lɑ, tap̆pàɑ, uškə̂ɑ* jne. (*-ɑ* < *-*koi̯* resp. ? *-*γoi̯*) näikse eelmistega ühte kuuluvat, kuigi lv. probleem on keerulisem (*-ɑ*-line vorm esineb ka jaatavas ains. 1. ja 3. isikus) ja Kettuse poolt l. c. teisiti seletatud. Ilma et vaja oleks käesolevas ühenduses esile võtta kogu lmsm. eitava kõne probleemi (mis niisugusena küll vajaks uueaegset ülevaadet ja tõlgitsust), saame äsjanähtugi põhjal konstateerida, et lmsm. diftongilise (**-koi̯-, *-γoi̯-*)eitusvormi resp. keeldvormi olemasolu lisandunud ainestike valgustusel on praegu veel kindlam

kui Setälä TuM-teose ilmumise aegu a. 1887. Kas selle *i*-aines on pluraalne või deminutiivne, pole lihtne otsustada ega kuulu ka nende põgusate ridade ülesandeisse. Pärast eespool tsiteeritud Itkose sõnavõttu allakirjutanu kaldub arvama koos viimase uurijaga, et ta on deminutiivne, kuigi varemini (vt. EK 1929 22), tal oli selles teatavaid kahtlusi.

Kui lp. *tätt'u*-tüüpi klusiilita, *j*-lisile keeldvormidele on põhjust otsida (nagu nägime seda tegevat Itkost) sugulusvastet lmsm. liitsufiksiga klusiil + *(o)i*-lisis äsjaseis keeldvormides, siis ei peaks olema lubamatu neile lp. vormidele oletada veel lähemaid, klusiilitagi, palja *i*-tunnusega keeldkõnevasteid. Viimaseks võiks ollagi 2-silbiste 1. pika silbiga verbitüvede klusiilitu keeldkõne, nagu seda käesoleva kirjutise algosas nägime Kra-Se-Vas-Rõu-Lut alal esinevana (tüüp *vę·ttuį·?* ~ *ar vęttu?*, *i·stuį·?*, *ka·ñᴅuį·?*, *pe·tt͜üį·* jne.). Viimase keeldkõne algvormideks võiks oletada **(v)ott-oi*, **ist-oi*, **kant-oi*, **pett-oi*[7] jne., millede häälikuseadusliku arengu tulemuseks peaks olema > *vęt*, *ist*, *kañᴅ*, *pet* jne. Tegelikult on *vęt* jne. tuntud eL prees. ains. 3. isiku ootuspärased vormid (< *[v]otta* jne., arvatavasti puhas verbitüvi; erinevaid tõlgitsusi vt. Kettusel Vir. 1914 145 jj. ja Ikolal „Eteläviron verbien persoonapäätteistä" 12 jj.), nii et **(v)ottoi* jne. häälikuseadusliku arengu põhjalt oleks tulnud väga segav keeldkõne ja prees. ains. 3. isiku täieline kokkusattumus. Ka teistes verbitüüpides oleks *oi*-keeldkõnega olnud tülikaid sekeldusi, tuletatagu näit. vaid meelde, et 1. lühikese silbiga (aga osalt samuti 1. pika silbiga) 2-silbiste verbide *oi*-line keeldkõne võinuks kokku sattuda (pääle eesti rõhutule silbile omast diftongi järelkomponendi kadu) *o*-liste teonimedega, näit. **tul-oi* > *tulo*, **men-oi* > *meno* jne. Pole imestada, et pärast puhta *oi*-lise keeldkõne nii ilmetuks ja koguni kahemõtteliseks muutumist vajaliseks pidi osutuma mingi analoogia järgi haarata, ja see pakundus (jaatavast) imperatiivist, käskkõnest, nagu

7 *-oi* pro *-i* ise-enesest on tõenäoselt samasugune varase üldistuse tulemus nagu deminutiivide *-oi*-gi, vt. näit. allakirj. „*oį*-, *ęį*-deminutiivid" 205.

üldse käskkõne lmsm. keelis on keeldkõne ümberkujundumist tihtigi põhjustanud (tarvitseb vaid meenutada näit. eP murrete ja e. kirjakeele keeldkõnet, milles jaatava imperatiivi kujud oma isikulõppudega on tunginud keeldkõnessegi, kus algselt pöördus ainult keeldsõna, nii et jõuti sekundaarse isikulõpulise pööramisviisini nagu näit. *ärgu tulgu, ärgem tulgem* jne.). Käskkõne ains. ja mitm. 3. isiku analoogial (vrd. Se *kaègu, олgù*, Vas *i̯ōau', nōštku', vôĺsku'* jne. Ikola ülevaates „Eteläviron verbien persoonapäätteistä“ 55 jj.), õieti ehk viimasega kontamineerudes kujunes keeldkõnegi lõpuldasa *-u-ˀ* resp. *-u-, -ü-ˀ, -ü*-liseks, niisiis saadi ilmetu *(ärä, ara, ala) *išt, *vet̄, *pet̄* jne. asemele *(är[ä], ar[a], ala) ištuˀ, vettuˀ, pettüˀ* jne. resp. eitussõna järelpaigutusega *ve·ttui̯·ˀ (< vettuˀ ei)* jne. See pika 1. silbiga 2-silbiseis verbides kodunenud tüüpki osas juhtumeist (nimelt *u-, ü*-tüvedes) osutus ebamugavaks, kuna tema sattus kokku nn. *da*-infinitiiviga (näit. juhtumis *ištuˀ*) ja eriti kuna see klusiilitu eitusvorm piirdus ainult kitsa verbiderühmaga (teatavad 2-silbised), muude verbide juba varakult võttes keeldkõnevormidesse käskkõnevormi 3. isiku lõpu (*sāauˀ, olauˀ, [ar] kirottauˀ* jne. — klusiilse). Keeldkõne tunnus lõhestus kaheks *(võtt-uˀ ~ sā-auˀ)*, ning tunnuse ühtlustamise huvides hakkaski kogu eL ala Kra-st ja Rõu-st Lut-ni üldistuma viimase käskkõne lõpp ka tüüpi *ve·ttui̯·ˀ*, ja nii saadigi eespool ainestikus neil aladel konstateeritav, praegu leviv klusiilne keeldkõne nagu (Vas) *ar vet̄kuˀ ~ ve·t̄kui̯·ˀ* jne. Eitavale vormile omaselt nii see kontaminatsiooniline *ve·ttui·ˀ* (resp. *ar vettuˀ*) kui ka jaatavast kõnest ülekantud *ve·t̄kui·ˀ* (resp. *ar vet̄kuˀ*) esinevad isikuti pöördumatutena, kuna eri isikuis pöördub ainult keeldsõna või on isiku märkimiseks tarvitatud vastavat personaalpronoomenit. Nii siis pole imestella, et eelnevas ainestikus nägime kõnealust klusiilita (ja sellel baseeruvat infinitiivikujulist) eitusvormi tarvitatavat eri isikuis (kõige laiemalt ains. 2. isikus, aga ka mitmuse 2.-s ja 1.-ski ning ains. 3.-s).

Klusiilitu eL-murdelise keeldkõne esinemisviiside, -ala ja algupära jälgimisel eespool nõnda siis jõuti välja arva-

musele, et nende lähtekohaks võiks olla diftongiline, lp. keeles sugulast omav tüüp **(v)ottoi* jne., vana diftongiline lmsm. keeld- ja eitusvorm. Vana seletus (*võttu* < **ottaγok*, vt. kirjutise algust) on häälikuliselt küll lihtsam ja võib ehk selle oma lihtsuse tõttu mõnd lugejat paremini rahuldada kui äsjane uus. Kuid uus seletus taas lahendab käesoleval korral olulise probleemi, miks just kõnealune klusiilitu verbivorm on omane ainult e i t a v a l e imperatiivile (keeldkõnele), mitte kunagi jaatavale. Edasi see uus seletus viib käsiteldava eL keeldkõne ühendusse teatava laiemalt lmsm. alal (vepsas, lüüdis, soomes, lääne-eestis, liivis) leiduva *oi*-lise keeld- resp. e i t u s vormiga. Vana seletus oma klusiili- (resp. spirandi-) oletusega viis kõnealuse klusiilitu keeldvormi *-k-* resp. *-γ-*tunnuseliste j a a t a v a t e imperatiivide liiki, kuhu ta ei kuulu sugugi nii loomulikult kui diftongiliste eitavate vormide liiki. Lõuna-eestis leidub eespool möödaminnes mainitud teinegi puhta verbitüve esinemise juhtum, mida teised lmsm. alad ei tunne, nimelt jaatava preesensi ains. 3. isik (*vęt, añᴅ* jne.). Päris üllatav ei peaks siis olema, et samal alal keeldvormides võib konstateerida (tõsi küll, oletuslikku) sama verbitüve deminutiivikuju (**[v]ottoi* jne.). See oletus, nagu ·ükski oletus, ei pretendeeri absoluutsele maksvusele ega kõigi lmsm. keelte uurimisega teotsejate hääkskiidule, kuid ta tunnukse allakirjutanu meelest siiski väärinuvat kirjalikku sõnastamist.

L' impératif négatif sans élément *k* dans le dialecte de l'Estonie du sud-est.

Le présent article est consacré à la défense sans occlusive en estonien méridional (impératif négatif du type *ала vèttu* 'ne prends pas' au lieu de l'impératif avec occlusive *ärgu võtku*, d'ailleurs connu en estonien), signalée par O j a n s u u et touchée plus tard par K e t t u n e n, I k o l a et T o o m s e, laquelle jusqu'à présent a été considérée comme explicable par la chute de la spirante *-γ-*, correspondant à une occlusive faible (**ottaγo-)*. L'auteur fait tout d'abord un court résumé sur la manière dont le problème a été traité jusqu'à présent et donne ensuite un aperçu plus détaillé sur cette forme de défense dans l'aire estonienne du sud, appuyé sur les matériaux des Archives de la Langue Estonienne. On a à présenter des données sur le type de défense en question d'après les parlers Setu (*pu·ìt‿uį·ˀ* etc.), de Vastseliina (*vę·ìtuį·ˀ*, *är pèssü ˀ* 'ne frappe pas' etc.), de Kraasna (*àǹdu eiᶜ* 'ne donne pas' etc.), de Rõuge (*ärᵏ‿kiłtü* 'ne vante pas' rare), Lutsi (*īštoi· ˀ ~ īštui· ˀ* 'ne t'assieds

pas'). Au nord de cette aire (Räpina, Urvaste, Karula) il manque des informations sur la présence de la défense avec occlusive, quoique O j a n s u u ait estimé qu'elle existait aussi dans la paroisse de Karula. Dans cette dernière région on trouve déjà la défense avec occlusive *(ar‿putku ˀ* 'ne touche pas') de même que dans l'aire Kraasna-Setu-Vastseliina-Rõuge-Lutsi à côté de la défense sans occlusive. Avec cela il est à remarquer que dans la dernière aire la défense sans occlusive est propre seulement aux radicaux verbaux dissyllabiques avec première syllabe longue (type *anta-*, *peksä-*, *otta-* etc.) tandis que pour tous les autres types (à l'exception d'un cas apparemment fortuit de Kraasna) seule apparaît la défense avec occlusive *sÖGu‿ui̯·ˀ* 'ne mange pas', *piDäGui̯·ˀ* 'ne tiens pas' etc.). Dans l'aire de la défense avec occlusive vers l'ouest, savoir dans le parler de Hargla-Mõniste et dans l'aire leivu (Estoniens de la Koiva) qui lui est étroitement apparentée, la défense sans occlusive est très productive dans les radicaux verbaux de tous types, mais déjà sous une forme spéciale: la défense est passée dans la dépendance de l'infinitif en *-da*, de telle sorte qu'elle ne diffère de ce dernier que par la voyelle finale (*-u*, *-ü* au lieu de *-a*, *-ä*, par ex. infinitif, *ś̕üöüwä*— déf. *ała ś̕üöüwü* 'ne mange pas', inf. *t́ieťta* — défense *ała t́ieťtu* 'ne fais pas', inf. *àviťta* — défense *ała àviťtu* 'n'aide pas' etc.), mais dans quelques exemples leivu déjà complètement confondue par la voyelle finale avec l'infinitif en *-da* (*ała iš́ki* 'ne frappe pas'). Cette intéressante forme de défense basée sur l'infinitif avec la caractéristique *u* *(ü)* devrait être expliquée de la manière suivante, savoir que dans l'aire Hargla-leivu il n'a existé à l'origine que la défense sans occlusive de certains types dissyllabiques *(ała vȩìtu ˀ)*, dont l'infinitif ne différait que par la voyelle finale *(vȩìta ˀ)*. C'est ainsi que la voyelle *u* put être traitée comme élément caractéristique et qu'on put, d'après une analogie proportionnelle, commencer à employer des formes de défense dépendant de l'infinitif (*ała t́ieťtu* etc.). Si en leivu on rencontre d'ordinaire la défense coïncidant déjà complètement avec l'infinitif *(ała iš́ki)*, il n'y a pas à s'étonner de ce que la phase suivante de l'évolution de la défense y apparaisse déjà comme une pure forme d'infinitif, savoir les types *ärä aňDà* 'ne donne pas', *är̀ ìstu* 'ne t'assieds pas', *ärä kištà* 'ne tire pas', *ärä juv̌và* 'ne bois pas' etc. dans l'aire Tarvastu-Helme-Karksi-Halliste. Il faut penser que là aussi il n'a existé auparavant que la défense des radicaux dissyllabiques du type Kraasna-Setu-Rôuge-Vastseliina-Lutsi et que partant de certains cas de radicaux en *u*, où la défense et l'infinitif en *-da* se sont confondus complètement *(är̀ puìtu, är̀ ìstu* — inf. *puìtu, ìstu)* la défense a pris la forme de l'infinitif par la voie de l'analogie proportionnelle. Ainsi touchant la défense sans occlusive aussi bien que celle à forme d'infinitif on a de divers côtés des données selon lesquelles cela ne se présente pas seulement à la 2. p. sing., mais encore aux autres personnes (2 pl., 1 pl. et même 3 sing.).

Pour finir l'auteur, supposant l'originalité de la défense sans occlusive des radicaux verbaux dissyllabiques dans les parlers orientaux de l'Estonie méridionale (de Kraasna jusqu'aux Lutsi et à Rôuge), se place au point de vue selon lequel dans ces derniers il n'a pas existé d'occlusive (γ-spirante) primitivement, mais qu'il s'est agi à l'origine de formations diphtonguées (**ist-oi*, **kant-oi* etc.), comme certaines formes de défense en lapon également (*âđnu*, *kuľu* etc.). On sait que dans les formes négatives des lan-

gues fennobaltiques on trouve répandue une diphtongue *oi̯-* (*ẹi̯-*), par ex. vepse *ī voigoi* 'ils ne peuvent pas' etc. Cette forme de défense diphtonguée en estonien a pu primitivement être propre non pas seulement comme maintenant à certains types verbaux dissyllabiques, mais encore à tous les autres verbes, d'où elle a été exclue en raison d'une confusion fatale d'éléments morphologiques divers conditionnée par des développements phonétiques plus récents de l'estonien. Sous sa forme actuelle la défense sans occlusive des verbes dissyllabiques (*ka·n̄Dui̯·ˀ* << **kantoi*) ne peut non plus être supposée comme succédant phonétiquement directement à la défense diphtonguée, mais pour l'expliquer il faut avoir recours à des analogies, en particulier à l'impératif affirmatif. Cette dernière circonstance rend compliquée la nouvelle explication en question, mais toutefois probablement pas tout à fait inacceptable.

Riigiraamatukogu.
№ S 6381

Akadeemilise Emakeele Seltsi toimetiste nimestik.

I. 1921. L. K e t t u n e n ja O. L o o r i t s, Esimene liivi lugemik. Hind 30 s.

II. 1921. Eestlasele eesti nimi. Alandatud hind 25 s.

III. 1921. Soome muinasjutud I. Toimetanud M. N u r m i k. Alandatud hind 15 s.

IV. 1921. 15.000 uut sugunime. Alandatud hind 25 s.

V. 1922. Teine liivi lugemik. Hind 40 s.

VI. 1922. Seto lugõmik I. Hind 50 s.

VII. (1923.) Soome muinasjutud II. Alandatud hind 15 s.

VIII. (1923.) Soome muinasjutud III. Alandatud hind 10 s.

IX. 1923. Kolmas liivi lugemik. Hind 25 s.

X. 1924. Neljas liivi lugemik. Hind 25 s.

XI. 1924. Kodotulõ', Seto lugõmik II. Hind 75 s.

XII. 1927. E. M u u k, Eesti keeleõpetus I. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

XIII. 1927. E. M u u k, Lühike eesti keeleõpetus I. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.

XIV. 1926. Seto pühä evangeelium. Hind 1 kr.

XV. 1926. Viies liivi lugemik. Trükk otsas.

XVI. 1927—1931. A. S a a r e s t e — A. R. C e d e r b e r g, Valik eesti kirjakeele vanemaid mälestisi. Vihk I. Hind 2 kr. Vihk II. Hind 2 kr. 50 s.

XVII. 1938. V. T a u l i, Õigekeelsuse ja keelekorralduse põhimõtted ja meetodid. Akad. Kooperatiivi kirjastus.

XVIII. 1929. J. M ä g i s t e, Eestipäraseid isikunimesid. Trükk otsas.

XIX. 1931. J. M ä g i s t e, Soome-eesti sõnaraamat. Alandatud hind 7 kr.

XX. 1932. A. K o o r t, Keel ja loogika. Hind 50 s.

XXI. 1932. J. M ä g i s t e, Algsoome 1. silbi *eü* eesti keeles ja algsm. *öü* küsimus. Trükk otsas.

XXII. 1932. A. S a a r e s t e, Eesti keeleala murdelisest liigendusest. Hind 60 s.

XXIII. 1932. A. S a a r e s t e, Kümme aastat eesti murrete süstemaatset kogumist. Hind 50 s.

XXIV. 1933. J. M ä g i s t e, Kõhklevaid mõtteid läänemeresoome laensõnade uurimise puhul. Hind 40 s.

XXV. 1933. E. K o b o l t, Produktiivne saksa laensõna eesti keeles. Trükk otsas.

[- ·25]

S 6381

XXVI. 1934. P. Ariste, Eesti sulghäälikud *k, p, t* ja *b, d, g* Trükk otsas.

XXVII. 1935. J. Mägiste ja E. Elisto, Eesti nimi. Hind 50 senti. Teose 1. trükk on läinud Nimede Eestistamise Keskbüroo omandiks.

XXVIII. 1936. J. Mägiste, Eestipäraseid eesnimesid. Nimede Eestistamise Liidu kirjastus.

XXIX. 1936. J. Mägiste, Eesti *saama*-futuuri algupärast ja tarvitamiskõlblikkusest. Hind 50 s.

XXX. 1937. R. Nurkse, Adjektiiv-atribuudi kongruentsist eesti keeles. Hind 1 kr.

XXXI. 1937. V. Niilus, Valimik leivu murdetekste. (Äratrükk Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamatust 1936.)

XXXII. 1937. J. Mägiste, Laenatud indo-euroopa verbiprefikseist läänemere-soome keelis. Trükk otsas.

XXXIII. 1938. E. Põldre, Intonatsiooni, kvantiteedi ja dünaamilise rõhu suhteist eesti keeles. Hind 40 s.

XXXIV. 1938. M. Toomse, Ida-vaivara murdest. (Äratrükk Õpetatud Eesti Seltsi Aastaraamatust 1937 — I.)

XXXV. 1938. A. Raun, Õpetatud Eesti Seltsi 100-aastasest tööst keeleteaduse alal. Hind 40 s.

XXXVI. 1938. A. Saareste, Eesti keele mitmest palgest. Hind 25 s.

XXXVII. 1938. A. Kask, J. V. Veski ja eesti oskussõnastikud. Hind 40 s.

XXXVIII. 1938. M. Toomse. Eesti *se-*, *ske-*, *kse-*verbide konsonantse liitumise esindusest. Hind 60 s.

XXXIX. 1939. Õ. Sõster, Teise silbi poolpikk vokaal eesti ühiskeeles. Hind 30 s.

XL. 1939. E. Nurm, Ülevaade 1056 keskkoolilõpetaja õigekirja ning õigekeelsuse tasemest. Hind 50 s.

XLI. 1939. J. Mägiste, Läänemere- ja volga-soome keelte võrdluste alalt. I. Hind 70 s.

XLII. 1940. A. Saareste, Keele osast vaimu arengus. Hind 50 s.

XLIII. 1940. Murrete sõnaraamatu näiteartikleid. Hind 50 s.

XLIV. 1940. Piibli keelest. Hind 3 kr.

XLV. 1940. A. Saareste, Piibli keel ja rahvakeel. Hind 1 kr.

XLVI. 1940. A. Saareste, Sõna *kilu* algupärast ja sisetunnus *i*-st. Hind 50 s.

XLVII. 1940. J. Mägiste, Kagu-eesti murde eitavast *k*-aineseta imperatiivist. Hind 1 kr.

HIND 1 KROON.

S6

Raamatupalat
40-247

books2ebooks.eu

www.books2ebooks.eu

eBooks from your library by

eBooks on Demand

digitised by

National Library of Estonia

EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU